

Magistrát hl. m. Prahy
Odbor památkové péče
Jungmannova 35/29
110 00 P r a h a 1

Váš dopis č. | ze dne MHMP 1900412 / 24. 10. 2016 , sp.zn. S-MHMP 1837528/2016 Půlpánová
Naše čj. NPÚ-310/84745/2016
Vyřizuje |tel. PhDr. J. Vítovský / 118, Ing. arch. M. Merger / 136, Mgr. P. Skalický / 129
Spisový znak 820.1
V Praze dne 25. 11. 2016

NKP Karlův most, k. ú. Malá Strana, pozemek parc. č. 231, Mostecká, Praha 1, tzv. Juditina věž, studie rekonstrukce – písemné odborné vyjádření NPÚ GnŘ

Na Vaši žádost ze dne 24. 10. 2016, doručenou nám dne 27. 10. 2016, podáváme písemné odborné vyjádření k dokumentaci *Juditina věž, Studie rekonstrukce, KAVA spol. s r. o., 07/2016* s přílohami *Statický průzkum, V. Mlázovský 04/2012* a *Koncept restaurátorských prací, K. Bayer, J. Ďoubal, J. Vojtěchovský, 06/2016*. Předložená studie nebyla v průběhu zpracování konzultována s NPÚ GnŘ.

Studie se týká obnovy Menší malostranské mostecké věže, zvané v současnosti nepřesně Juditina. Jde o součást národní kulturní památky Karlův most s věžemi, prohlášené nařízením vlády č. 336/2002 Sb. a zapsané v ÚSKP ČR pod rejstř. č. 11730/1-15. Most s věžemi se navíc nalézá v chráněném území památkové rezervace v hl. m. Praze a památky Praha historické jádro města, která je od r. 1992 na Seznamu světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO. Ochrana kulturních památek se v ČR řídí zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění (dále jen památkový zákon) a Úmluvou o ochraně architektonického dědictví Evropy č. 73/2000 Sb. mezinárodních smluv (dále jen Úmluva); ta je součástí právního řádu České republiky a patří mezi ty mezinárodní smlouvy, u kterých platí, že stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.

Tzv. Juditina věž je románskou fortifikační stavbou a jednou z nejvýznamnějších nemovitých památek levobřežního historického jádra Prahy. Nebyla součástí Juditina románského kamenného mostu, který ústil severněji, ale patrně chránila ještě nástup z raně středověkého dřevěného mostu do levobřežního opevněného podhradí. Od poloviny 13. století jsou poblíž vyústění Juditina mostu písemně doloženy dvě věže. Ke stavebním změnám dochované věže došlo již ve 13. až 14. století a kolem r. 1407, kdy při řešení průjezdu z Karlova mostu do města vznikly mezi severní stěnou věže a protějším objektem dvě arkády, pod nimiž od té doby ústí vozovka z Karlova mostu do Mostecké ulice (konstrukce nad arkádami se nedochovaly). Ve třetí a čtvrté čtvrtině 15. století nahradil panovník starší objekt na severní straně předmostí pozdně gotickou Větší věží. Menší věž pak byla přestavěna v r. 1591, kdy byl odstraněn ochoz s cimbuřím a obnovena střecha dlátového tvaru s renesančními vikýři. Tehdy byla také předělena vnitřní dispozice a fasády pokryty sgrafitem. Od konce 18. století se změny věže omezily spíše na adaptaci obytných místností a nejnnutnější opravy. V r. 1888 byla na východní fasádě věže objevena románská skulptura s panovnickou tematikou. Při opravách v r. 1924 bylo v exteriéru odhaleno románské kamenné zdivo s pozůstatky sgrafit.

Posuzovaná dokumentace *Juditina věž, Studie rekonstrukce, KAVA spol. s r. o., 07/2016*, sestává z kapitol: 1. Identifikační údaje, 2. Úvod, 3. Historie věže – stavební úpravy, 4. Stávající stav (tato kapitola obsahuje popis, odkazy na dokumentaci a průzkum fasád, a odkazy na geodetické zaměření a na statický průzkum), 5. Návrh (prezentován je návrh na posílení statiky, návrh funkčního využití, popis navrhovaných úprav všech podlaží a fasád, jakož i záměr restaurování sgrafit ve dvou variantách, z nichž první představuje konzervaci dochovaného stavu a druhá rekonstrukci). Následuje komentovaná výkresová dokumentace a fotodokumentace.

Název studie uvádí, že cílem projektu je *rekonstrukce věže*. Úvodní část říká, že předmětem projektu je *nejvíce viditelný pozůstatek Juditina mostu*. Návrh na *statické řešení* pak předpokládá v 1. PP (sklep) zejména doplnění portálu umělým kamenem a přeložení kabelu do vrtu vedle portálu. V 1. NP (přízemí) návrh předpokládá mj., že tamější portál bude zrestaurován vložkami z kamene a stabilizován zavěšením nadsvětlíku na helikální výztuže zapuštěné do ostění. Po vyhodnocení chybějící sondáže by bylo rozhodnuto o eventuálním zazdění prostoru novodobého WC vysekaného do románské obvodové zdi. Vazný trám podlahy by byl ale neprodleně opřen o rub klenby a pak nahrazen novým. V 2. NP by byly obvodové zdi pod podlahou sepnuty obousměrnými ocelovými táhly chemicky zakotvenými do vrtů v románském zdivu. *Střední zed'* by byla podchycena ocelovými průvlaky. Po provedení další dosud chybějící sondy by bylo rozhodnuto o přestavbě pavlače sousedního domu.

Ve 3. NP by byl podepřen strop tesařsky provedenou příčkou v místě, kde byla kdysi stará příčka. Obvodové zdi by byly i tam obousměrně sepnuty táhly umístěnými pod podlahu a chemicky kotvenými do vrtů v románském obvodovém zdivu. Stropní trám by byl zavěšen na dřevěnou výměnu v podlaze. Původní vodorovný nosný trám pod příčkou by byl odstraněn a příčka podezděna cihelným zdivem založeným na příčce o patro níž. Rovněž ve 4. NP by byl obvod věže obousměrně sepnut táhly umístěnými pod podlahou a chemicky kotvenými do vrtů v románských zdech. Trám, na němž tam stojí příčka, by byl podezděn cihelnými pilíčky založenými na příčce o patro níž. Konstrukce krovu by byla podle návrhu *uvedena do původního stavu* a krov by byl *vyrovnan heverováním do původní pozice*. Svrchní zvýšená podlaha by byla odstraněna a vazné trámy opraveny dřevěnými protézami. Původní pozednice by byly nahrazeny novými a ty by byly svázány do věnce za účelem sepnutí. Stávající boční stěny vikýřů by byly odstraněny a nahrazeny hrázděnými. Čelní stěny vikýřů by byly k bočním stěnám přikotveny viditelnými kovanými kotvami. Stávající břidlicová střešní krytina by byla odstraněna a provedena nově týmž způsobem, jako na střeše Vyšší malostranské věže.

Návrh nového funkčního využití uvádí, že objekt bude využit *pouze vlastníkem, s výjimečným zpřístupněním některých částí veřejnosti za předem stanovených podmínek*. Předpokládá, že přízemí zůstane přístupné průchodem přes prostor v sousedním domě, průchod odtud na pavlač bude architektonicky upraven a jediný nástup do věže (rozumí se do 2. NP) zůstane z pavlače; novodobé zábradlí před románskou skulpturou by bylo odstraněno bez náhrady. Románský sklep a krov je navrženo *ponechat bez využití a příležitostně prezentovat*. Využití 1. NP, 2. NP, 3. NP a 4. NP návrh funkčního využití neřeší. Popis navrhovaných úprav tam však zmiňuje nspecifikovanou expozici, která by byla přístupná v úrovni 4. NP z Vyšší mostecké věže (odstraněním zazdívký existujícího průchodu). Popis jinak předpokládá novou elektroinstalaci, početné repase historických prvků, již uvedené zrušení novodobého WC ve věži bez náhrady (za předpokladu využívání WC v sousedním objektu č. p. 56), přestavbu pavlače téhož objektu a také úpravu společného dvora.

Popis zásahů navrhovaných v 1. PP předpokládá, že ve sklepech budou osazena nová svítidla typu *želva*, vybourány tvárniceové příčky a vylepšena kanalizace. V 1. NP by byl částečně anebo úplně zazděn prostor bývalého WC a položena nová zvýšená dřevěná podlaha. Za účelem pohledového zpřístupnění by byl znovuotevřen a napevno zasklen otvor druhotně proražený z ulice (po někdejším řeznictví). Prostory ve 2. NP by byly podle návrhu *rekonstruovány pro využití jako expoziční prostory*. Odstraněna by byla dřevěná stěna oddělující byt od schodiště včetně bytových dveří a dřevěných mřížových dveří do schodiště. Ve 3. NP by byla znovu vytvořena příčka a tím zrušena stávající volná dispozice. Ve 4. NP se předpokládá, že *pro uvolnění dispozice bude v chodbě zkrácen, lépe zrušen, přístavek pod prvním ramenem schodů na půdu*.

V úrovni krovu a střechy návrh zdůrazňuje jako cíl, že *konstrukce krovu bude uvedena do původního stavu, respektive zpětně upravena do renesanční podoby z konce 16. století*. V případě komínového tělesa je navrženo *komínu vrátit původní dimenzi, přezdívat hlavicí na konický tvar, obvyklý pro malostranské komíny, a těleso komína „přilepit“ zednický ke štítu Saského domu*. Krom toho je v popisu prací zmíněno kupř. kartáčování krovu, provedení nového severního výlezu a vytvoření kovaného žebříku spuštěného po komínovém tělese do střešního úžlabí.

Po posouzení předložené studie *Juditina věž, Studie rekonstrukce, KAVA 07/2016* z hlediska dopadů zamýšlené realizace na historický, umělecký, vědecký, společenský a technický význam věže včetně vestavěného zařízení a výbavy jsme došli k závěru, že **realizace rekonstrukce tzv. Juditiny věže způsobem navrženým ve studii je vyloučena**.

Odůvodnění

Záměrem dotčená věž je historicky, archeologicky, umělecky, vědecky, společensky i technicky významnou památkou vzniklou složitým historickým vývojem od středověku do třetí čtvrtiny 20. století. Její památkové hodnoty nelze zaměňovat za užitnou hodnotu či technický stav. Ve smyslu ustanovení § 2 odstavce 1a památkového zákona jde především o významný doklad historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projev tvůrčích schopností a práce člověka, pro hodnoty historické, umělecké, vědecké a technické. Tyto hodnoty tkví v daném případě mj. v urbanistickém významu, starobylosti dochovaného architektonického, technického a řemeslného řešení, původní materiální substanci, výzdobě exteriéru románskou skulpturou s panovnickou tematikou a renesančními sgrafity, historické autenticitě exteriérů i interiérů a v historičnosti vestavěného zařízení i výbavy věže. Věž má zároveň přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem v souladu s ustanovením § 2 odst. 1b památkového zákona. Ve středověku měla vztah k panovníkovi a opevnění města. Další vztah k významným osobnostem a událostem se datuje od r. 1927, kdy do věže přesídlil Klub Za starou Prahu a přední představitelé české vědy a kultury, kupř. Jan Emler, Jaroslav Goll, Karel Guth, Pavel Janák, Karel Krejčí, V. V. Štech, Zdeněk Wirth, Jan Zrzavý a další zde pak ve druhé a třetí čtvrtině 20. století vyvíjeli společensky významnou činnost zaměřenou na záchranu historického dědictví Prahy. Sídlem a symbolem Klubu je objekt i v současné době.

Ve smyslu tuzemské právní úpravy je předmětem památkové ochrany věž jako celek, její historické vodorovné a svislé nosné konstrukce i veškeré historické prvky nenosné, výplňové a jiné. Podle Čl. 1 mezinárodní Úmluvy patří mezi chráněné kulturní statky - *památky: všechny budovy a konstrukce pozoruhodné svým historickým, archeologickým, uměleckým, vědeckým, společenským nebo technickým významem, včetně jejich vestavěného zařízení a výbavy*. Podle Čl. 4 Úmluvy se každá ze stran zavázala, že *předejde znetvoření, zchátrání nebo demolici chráněných statků*. Podle Čl. 11 Úmluvy se strany zavázaly, že *budou při respektování architektonického a historického charakteru dědictví podporovat využívání chráněných statků s ohledem na potřeby současného života a adaptaci starých budov pro nové účely, je-li to vhodné*. Přikročit k využití památek pro nové účely lze tudíž pouze *při respektování architektonického a historického charakteru dědictví* a k adaptaci starých budov pro nové účely pouze v případě, *je-li to vhodné*.

Stav věže po opravě z r. 1969 a dlouhém období bez údržby vykazuje nyní řadu poškození, která naléhavě vyžadují opravu, aby nedocházelo ke ztrátám památkových hodnot věže. Závažná poškození lze pozorovat zejména v exteriéru věže. Jedná se především o havarijní stav fragmentárních sgrafit, silnou degradaci románského obvodového zdiva, způsobenou srážkovou vodou z nefunkčního odvodnění střechy, poškození kamenicky zpracovaných prvků fasády, okenních a dveřních výplní atp. Dílčí závady věže nicméně není vhodné odstraňovat generální rekonstrukcí, jakou představuje předložená studie, ale citlivou obnovou, údržbou, repasí a restaurováním. V interiérech věže nebezpečí z prodlení nehrozí. Nacházíme tam památkové hodnoty v autentickém stavu a zároveň spatřujeme soulad mezi těmito autentickými hodnotami, společenským významem památky a užívání Klubem Za starou Prahu. Každou navrženou změnu dotčené památné věže je třeba pečlivě zvážit a zdůvodnit. Navržená celková rekonstrukce je však nevyvážená, nedostatečně odůvodněná a nadměrně invazivní. Památce by více uškodila, než prospěla. Závažným způsobem by trvale poničila materiální substanci, zmenšila výpovědní hodnotu a snížila věrohodnost věže jako historického dokladu. Umenšení památkových hodnot a

společenského významu objektu vyvolané generální opravou by nebylo vyváženo dostatečným přínosem. Příímý vztah památky k významným osobnostem české vědy a kultury druhé a třetí čtvrti 20. století i vžitý společenský význam věže by nebyl navrženými změnami reflektován, nýbrž popřen.

Nebezpečnými statickými poruchami věž netrpí. Trhliny obvodového zdiva jsou podle našeho dlouhodobého pozorování staré desítky let a nejeví známky aktivního pohybu. Jejich stav je patrně stabilní. U většiny zřejmě postačí sanace dutin a reintegrace stěn. V této souvislosti je nutné potvrdit či vyvrátit existenci dutiny v nice v JV nároží v úrovni 1. NP a v případě její existence ji vyplnit zdivem. Uvažované znovuotevření otvorů do přízemí je třeba ještě důkladně posoudit z historického, architektonického, statického i klimatického hlediska (v přízemí věže je sice značná vlhkost, která není příznivá, zároveň však platí, že ani prudké vysychání nemusí kondici opukového zdiva prospět; je třeba mít na paměti i existenci památkově hodnotných rytinek na zdivu. V této souvislosti je nutno upozornit, že vlhkostní režim objektu se projevuje právě především v prostoru přízemí a je třeba se zabývat zprovozněním existujícího, avšak nefunkčního systému větracích kanálů.

Navržený způsob statického zajištění je necitlivý a jeho rozsah nadměrný a nešetrný. Překračuje nezbytnou míru na úkor poničení historicky cenných konstrukcí. Jedná se o průmyslově řešené invazivní zásahy postrádající přesvědčivé individuální odůvodnění intenzity, metody a nevyhnutelnosti. Nezbytnost uniformní stabilizace obvodových zdí jednotně navrženými táhly není dostatečně doložena. Statický průzkum neobsahuje zjištění skutečného stavu měření, výpočtem či jiným objektivním způsobem zjišťování eventuálních aktivních pohybů stavby. O tom, že k měření anebo monitoringu nedošlo, svědčí absence měřicích bodů a kontrolních můstků. I v případě, kdyby se nevyhnutelnost stabilizace určitých trhlín prokázala, bude zapotřebí je řešit individuálně a nikoli paušálně sepnutím celé věže uniformními táhly. Stejně tak není zdůvodněna nezbytnost vyztužení klenby, která se jeví jako stabilní, helikálními výztužemi zasekanými do kápí. Průmyslové technologie, postupy a materiály statického řešení jsou s hodnotami románské stavby neslučitelné. Jejich realizace by navíc znamenala otevření stropních a podlahových konstrukcí v enormním rozsahu.

Za neodůvodněné máme též navržené podchycování střední příčky nad klenbou 1. NP dvojicí ocelových U-profilů. Rovněž podezdívání příček v 2. a 3. NP a tedy přenesení jejich tíhy do navrhovaných U-profilů, namísto alternativní výměny původních dožilých dřevěných trámů pod nimi je kontroverzní a je otázkou, zda by nešlo přistoupit k obnově původního řešení, když už budou otevírány stropy. Je třeba zdůraznit, že klenba i příčka jsou renesanční konstrukce a ve stávající podobě fungují více než 400 let. V případě všech výše zmíněných zásahů postrádáme reflexi zásad minimalizace zásahů do historické materie, reverzibility zásahu a respektu k tradičním historickým technologiím. Upozorňujeme, že předložený statický průzkum navíc nelze pokládat za návrh statického řešení. Je pouze podkladem pro návrh, jak je ve studii uvedeno v bodě 4.2.3. V části věnované statické studii hovoří o prvcích nakažených dřevokaznou houbou, mykologický průzkum však není přiložen.

Zamýšlené uvedení krovu do předpokládané původní polohy se míjí s cílem památkové péče. Cílem památkové péče není vždy vrácení památek do původního stavu, nýbrž jejich udržení v autentickém stavu vzniklém historickým vývojem. Rovnáním krovů vznikají esteticky nepříznivě hodnocená sterilní řešení, která zastírají historický výraz památek a odstraňují charakteristické známky pravosti a věrohodnosti stavebních památek jako historických dokumentů. Totéž platí o návrhu zrekonstruovat do přibližné původní podoby boční stěny vikýřů a čelní stěny vikýřů připevnit kovanými pohledovými kotvami. Nesouhlasíme rovněž s návrhem na přezdění historického komína věže za tím účelem, aby odpovídal pomyslnému malostranskému ideálnímu typu. Stávající břidlicová krytina by neměla být vyměněna za novou, jak navrženo, nýbrž pouze přeložena. Za nevhodnou pokládáme změnu výstupu na střechu formou odstranění stávajícího vikýře z 20. let 20. století a realizaci zcela nového střešního výlezu ve střeše vikýře u Saského domu. Stávající vikýř je zažitý a historické architektuře vlastní, na rozdíl od střešního výlezu.

Ke studii je přiložen také Koncept restaurátorských prací k záměru obnovy fasád. Předložený materiál je kvalitním základem pro následný restaurátorský záměr. Oba navržené postupy obnovy fasád považujeme za standardní a přijatelné. V případě kamenných okenních parapetů a říms je diskutabilní oplechování - parapety a římsy by měly být ponechány spíše v historické podobě bez oplechování a v případě oplechování by plech neměl být vidět. Pokud jde o restaurování fasád, pokládáme za nutné, aby bylo

předmětem samostatného správního řízení. Obnova fragmentární sgrafitové výzdoby je vysoce specifická a v Konceptu restaurátorských prací i ve Studii rekonstrukce je navržena ve dvou názorově vzdálených variantách. Předložený koncept lze chápat jen jako prvotní ideový návrh, který je třeba dále rozpracovat do standardní žádosti o restaurování, kterou by doprovázel detailní restaurátorský záměr. Ten by měl vycházet z podrobného průzkumu a poznání technologie sgrafita a omítkových vrstev věže. S ohledem na společenskou citlivost případné razantnější obnovy, a tedy zásahu do stávající vizuální podoby věže, by měla proběhnout širší odborná diskuse. Stávající stav je totiž výsledkem a zároveň ilustrací starších památkových přístupů a stávající podoba Juditiny věže se za mnoho let v očích návštěvníků a také odborné veřejnosti de facto kanonizovala. Diskuse by se měli účastnit vedle zástupce vlastníka a investora především zástupci zainteresovaných profesí, odborných institucí a také dosavadního uživatele ad. Kromě navrhovaných dvou variant prezentace (tj. zachování stávajícího stavu s analytickou prezentací sgrafit oproti syntetickému scelení a rekonstrukci renesanční fáze) se nabízí také další řešení, při kterém by byla aplikována omítka bez sgrafita, esteticky barevností scelená s historickými omítkovými částmi. Jednalo by se o ochranu opukového zdiva, přitom by zčásti došlo k vizuálnímu scelení fasády i exteriéru budovy jako celku, při kterém by ovšem nebyla popřena stávající analytická prezentace historických zbytků sgrafita. Prezentace odlišná od stávající může budít kontroverze, neboť stávající pojetí s odhalenými partiemi románského zdiva je zažitá a oblíbená. Proto je třeba, aby proběhla otevřená odborná diskuse, např. na půdě Komise pro obnovu Karlova mostu NPÚ GnŘ.

Studie obsahuje též návrhy celé řady dalších zásahů a postupů, které vyžadují velmi pečlivé zvážení. Jedná se např. o instalaci nové prkenné podlahy v prostoru 1. NP. Je otázkou, zda tato konstrukce je vůbec nutná a jestli by nebylo vhodnější prezentovat zachovanou historickou dlažbu. Z hlediska prezentace historického prostoru by to bezesporu bylo lepší, neznáme však momentálně, vzhledem k nepřístupnosti, stav dlažby. V případě nutnosti realizace prkenné podlahy by z navržených variant roznášecí konstrukce byla varianta z fošen jednoznačně lepší, než z ocelových profilů. Odstranění mřížových dveří v 2. NP oddělujících byt od schodiště považujeme za nevhodné - jedná se o kvalitní prvek z doby kolem poloviny 19. století. V přístupu k obnově podlah jsou často rovnou definitivně navrhována konkrétní řešení, bez ohledu na absenci dostatečného vyhodnocení dochovaných souvrství. Např. v místnosti č. 3 v 2. NP je navrženo odstranit vlysy včetně podkladních vrstev, pod vlysy se však může nacházet hodnotná prkenná podlaha, apod. Studie též předjímá řadu nedostatečně specifikovaných dalších zásahů, což se týká kupř. rozvodu silnoproudé elektroinstalace, slaboproudé elektroinstalace, větrání aj. Studie navrhuje i drobné zásahy, např. instalaci schodišťového madla, které nepovažujeme za vhodné.

Za jednoznačně pozitivní považujeme návrh na zrušení WC ve stávající pozici v okenním otvoru ve východní zdi věže a záměr umístit WC v sousedním objektu č. p. 56. Chybí však alternativní řešení pro případ, že vlastník věže nezíská nezbytný souhlas všech spoluvlastníků sousedního objektu k tomuto kroku. Žádoucí je také realizovat návrh na změnu řešení odvodnění střechy dvorní vestavby, které v současné podobě značně zatěžuje vlhkostí jihovýchodní věžní nároží. Prostředí věže by zlepšila i navržená výměna současné nevhodné keramické dlažby dvorku za vhodnější dlažbu. Ani tato pozitiva však nemění celkový obraz, že v předložené studii po věcné stránce převažují málo podložené a nedostatečně zvážené návrhy nereflektující zájmy chráněné státní památkovou péčí. To je třeba vyloučit, aby památkové hodnoty věže nebyly umenšeny. Jak jsme uvedli výše, některé otázky, jako koncepci restaurování fasád se sgrafitem, problém znovuootevření dvou dnes zadržovaných okenních otvorů, aj., je nutno řešit v širším odborném grémium. Vhodná se jeví např. Komise pro obnovu Karlova mostu NPÚ GnŘ.

S pozdravem

Mgr. Martin Tomášek, Ph.D.
náměstek sekce památkové péče

Příloha: projektová dokumentace